

NAMANGANLIK SHOIRLAR VA SHOIRALAR — SO‘Z GULTOJI YETISHTIRGAN ZAMIN

Namangan viloyati tarixi va madaniyati davlat muzeyi
ilmiy hodimi; Raximova Munira

Kirish: So‘z — millat ruhi, adabiyot — yurak nidosi

Namangan — go‘zal tabiat, mehnatkash insonlar, o‘ziga xos madaniyat va albatta, betakror ijodkorlar yurti. Bu zamin o‘z bag‘ridan nafaqat mashhur ustalarni, balki she‘riyat dargohining eng yuksak cho‘qqilariga chiqqan shoir va shoiralarni ham yetishtirgan. Namanganlik shoirlar ijodi xalqning qalbida chuqur ildiz otgan, ularning so‘zlari dilga orom, yurakka nur bag‘ishlab kelmoqda.

Adabiyot har bir xalqning ruhiy dunyosi, tarixiy xotirasi, orzu-intilishlari va o‘zligini aks ettiruvchi bebaho xazinadir. Ayniqsa, she‘riyat — qalbning eng nafis, eng latif tuyg‘ularini ifoda etuvchi sehrli san‘at. Yurtimizning har bir go‘shasi bu san‘atga o‘z hissasini qo‘shgan bo‘lsa, Namangan vodiysi ana shu go‘zalliklar orasida alohida ajralib turadi. **Namanganlik shoir va shoiralari** yurtimiz adabiy merosini boyitgan, so‘z san‘atining eng go‘zal namunalarini yaratgan iste‘dod egalari sifatida **"so‘z gultoji yetishtirgan zamin"** degan yuksak unvonga munosibdirlar.

Namangan – adabiyot beshigi, so‘z san‘atining maskani

Namangan o‘z tarixiy ildizlari, boy madaniyati va xalq og‘zaki ijodiyoti bilan ajralib turadi. Xalq qo‘shiqlari, dostonlar, ertaklar, masallar bu yurtda asrlar davomida yashab kelgan. Ayniqsa, Chust, Pop, Kosonsoy, To‘raqo‘rg‘on singari tumanlar xalq baxshilari, qissaxonlar va maqom ijrochilari bilan mashhur bo‘lgan. Bu esa keyinchalik yozma adabiyotning shakllanishiga zamin yaratgan.

Adabiy an‘analar nafaqat shaharlarda, balki qishloqlarda ham rivojlangan. Masjidlar, madrasalar, maktablar ilm-ma‘rifat markaziga aylangan, u yerdagi ustozlar o‘z shogirdlariga nafaqat diniy bilim, balki adabiyotdan ham saboq berganlar.

Namanganlik taniqli shoirlar: o‘zbek adabiyotining fidoyilari

Namangan o‘zbek adabiyotiga ko‘plab yirik shoirlarni bergan. Ular nafaqat mahalliy miqyosda, balki respublika va xalqaro sahnada ham tan olingan ijodkorlardir.

1. Muhammadaminxo‘ja Namangoniy (XIX asr)

U o‘z davrining mashhur shoirlaridan bo‘lib, diniy-axloqiy mavzularda yozgan she‘rlari, ruboiylari orqali xalq orasida katta hurmat qozongan. Uning ijodida islomiy ma‘rifat, halollik, sabr-toqat, mehr-oqibat g‘oyalari ustuvor o‘rin egallaydi.

2. Komiljon Otaniyozov, Chustiy, Ziyovuddinxo‘ja

Bu shoirlar ko‘proq xalq dardini, turmush manzaralarini, ijtimoiy hayotni tasvirlashda yetuklik ko‘rsatgan. Ayniqsa, Chustiyning lirik she‘rlari xalq orasida mashhur bo‘lgan, uning misralari kuyga solinib aytilgan.

3. Shukur Xolmirzayev

Garchi nasrda ijod qilgan bo'lsa-da, u o'zining ruhiy-falsafiy teran hikoyalari bilan adabiyotda she'riy tasvir vositalarini ham mohirona ishlatgan. Uning "Ot kishnagan oqshomlar", "Birodarlar" kabi asarlari adabiy muhitda katta baho olgan.

4. Mashrab — Ijtimoiy adolat kuychisi

Namangan zaminidan yetishib chiqqan eng yirik adiblarimizdan biri — **Boborahim Mashrab** (1640–1711). U o'zining falsafiy, tasavvufiy va ijtimoiy mazmundagi she'rlari bilan o'zbek adabiyotida o'chmas iz qoldirdi. Mashrabni o'z zamonida "xalqning dardi bilan yashagan shoir" deb atashgan.

Uning g'azallari, muxammas va murabbalari faqatgina estetik zavq uchun emas, balki ijtimoiy haqiqatni aytish, adolatsizlikka qarshi chiqish ruhida yozilgan. Mashrabning "Mabda' ul-vujo'd" asari bugungi kungacha chuqur o'rganilmoqda. Balx shaxrining "Javonmardi qassob" degan mashhur ziyoratgohi yaqinida Mashrabning birinchi qabri mavjud. Ammo keyinchalik Tahor viloyatining Ishkamish qishlog'iga uning hokini olib kelib qo'yishgan, u Xonobod shaxriga yaqinroq joylashgan. Boborahim Mashrab xayotining intihosi Balx shahrida yakun topdi. Balx va Qunduz xokimi bo'lgan Maxmud Qatog'onbiyning hukm bilan 1711-yilda qatl etilgan bo'lsa-da, uning ijodi hanuz xalq qalbida yashab kelmoqda.

5. Xurshid Davron — Zamonaviy she'riyatning sarboni

Yana bir faxrimiz — zamonaviy o'zbek adabiyotining yirik vakili **Xurshid Davron**. Garchi u Samarqandda tug'ilgan bo'lsa-da, hayotining bir necha davrida Namangan bilan chambarchas bog'liq bo'lgan, bu yurt haqida iliq fikrlar bildirgan. Uning she'rlari zamonaviy o'zbek she'riyatida yangicha badiiy yo'nalishni boshlab berdi.

Xurshid Davronning "Qor bilan suhbat", "Tungi bog'lar" kabi kitoblari ko'plab adabiyot ixlosmandlariga ilhom manbai bo'lib xizmat qilmoqda. U o'z asarlarida tarixiy obrazlar, o'zlikni anglash, insoniylik, muhabbat va milliy g'urur mavzularini mahorat bilan yoritgan.

Shoiralar siymosi – ayol qalbining so'zdagi aks-sadosi

Namangan she'riyatida ayol shoiralar ijodi ham alohida e'tiborga molik. Jumladan, **Zebo Mirzayeva** kabi ijodkorlar o'zbek ayolining ruhiy dunyosi, mehr-oqibat, ona-Vatanga muhabbat va ma'naviy poklik kabi mavzularni chuqur aks ettirgan she'rlari bilan tanilgan.

Zebo Mirzayevaning she'rlari darsliklarga kiritilgan, yosh ijodkorlar uchun namunadir. U adabiyot orqali jamiyatda ayolning o'rni, tarbiya, ma'naviyat masalalariga o'z munosabatini bildirgan.

Namangan faqat erkak ijodkorlar emas, balki o'zbek adabiyotiga munosib hissa qo'shgan **shoiralarni** ham yetishtirgan. Ayol ijodkorlar — milliy ruhiyat, go'zallik, mehr-oqibat, ayol dardini she'riyatga aylantirgan so'z ma'budalaridir.

1. Zebo Mirzayeva

Zamonaviy o'zbek she'riyatining yetuk namoyandalaridan biri bo'lgan Zebo Mirzayeva ayol tuyg'ularini, jamiyatdagi o'rni va ayollik iftixorini she'rlarida chuqur yoritgan.

2. Nodira Ne'matova

Uning she'rlari samimiylilik, tabiiylilik, nafis obrazlar bilan ajralib turadi. Nodira opa ayol shoirlar orasida ma'naviyat, muhabbat, Vatanga sadoqat mavzularini yurakdan his etib yozgan.

Yangi davr – yoshlar ovozi, yangi avlod shoirlari

Bugungi kunda ham Namangan adabiy muhiti o'zining porloq davrini yashamoqda. Viloyatda faoliyat yuritayotgan ijodkorlar, adabiy birlashmalar va yoshlar orasida ham yuksak salohiyatli shoirlar yetishib chiqmoqda.

Namanganda o'tkazilayotgan **“Yosh ijodkorlar festivali”**, **“She'riyat kechalari”**, **Adabiyot maktablari** orqali iste'dodli o'g'il-qizlar aniqlanmoqda. Ular orasida ijtimoiy tarmoqlarda faol bo'lgan, kitoblar chop etayotgan ijodkorlar soni ortib bormoqda.

Viloyat adabiyot maktablari, kutubxonalar, ijodiy to'garaklar yoshlar orasida adabiyotga mehr uyg'otmoqda. Adabiyotshunoslar, o'qituvchilar va ustoz shoirlar ularni qadam-baqadam yo'naltirib, adabiyotga xizmat qilishga ilhomlantirmoqda.

Namangan she'riyati — ma'naviyat, millat va muhabbat timsoli

Namanganlik shoir va shoiralarning ijodida **Vatanga muhabbat, ona tilini ulug'lash, insonparvarlik, halollik, ayollik sha'ni, diniy-falsafiy tafakkur, tabiat go'zalligi, ota-ona haqqi, xalq og'ushida yashash** kabi mavzular ustuvor o'rinni egallaydi.

Bu diyor shoirlari oddiy xalq orasidan chiqqan, xalq dardini o'z dardidek his etgan, qalbini qog'ozga to'kib, millatni uyg'otgan shaxslar bo'lgan. Ular so'z bilan davolagan, satrlar bilan qalbg'a iliqlik baxsh etgan.

Xulosa: So'z gultojilari — qalblarni uyg'otuvchi nur

Namanganlik shoir va shoiralari o'zbek adabiyotining boyligidir. Ular orqali nafaqat so'z san'ati, balki xalqning dardi, orzusi, g'ururi ham ifoda topgan. Bu yurtidan yetishgan ijodkorlar — o'z zamonining ogoh farzandlari, xalq qalbining tarjimoni.

Bugun ham Namanganning yosh ijodkorlari she'riyat olamida o'z o'rnini topmoqda. Ularning ijodi milliy g'urur, ma'naviy yuksalish yo'lida muhim qadamlardan biridir

Namangan – nafaqat g'alla, paxta, mevalar yetishtirgan, balki **so'zning eng go'zali — she'riyat gullarini yetishtirgan zamindir**. Bu yurtda tug'ilgan har bir shoir, har bir shoironing misralari bugungi va ertangi avlodga ma'naviy ozuqa bo'lib xizmat qilmoqda.

Shunday ekan, **Namanganlik shoirlar va shoiralari** — bu zaminning bebaho boyligi, so'z san'atining mohir duradgorlaridir. Ularning ijodi — qalblarni uyg'otuvchi nur, millatni yuksaltiruvchi kuch, adabiyotimizning faxridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. “Moziy saboqxonasi” – Alijon Azizov, 2021-yil.
2. “Katalog”- I.Yu.Yusupov, A.Azizov, M.Usmonova* 2022-yil
3. “Fuqorolik jamiyati”-Umumnazariy, ijtimoiy, siyosiy jurnal.
4. “Tafakkur”-ijtimoiy, ma’naviy, ma’rifiy jurnal-2016-yil.